

et beatæ Mariæ salutationem frequentius iterans phantasmatum turbines ab oratorio suo celeriter exturbavit. Nocte vero sequenti cum eundem locum orationis gratia repetisset, ecce iterum contrariæ potestates in impetu furoris accelerantes, ipsius domicilii parietem lapideum ictu valido percusserunt, quomodo percudit aries ad murum applicatus, ita ut totum ædificium quateretur. Cumque vir Dei levaret oculos suos contra fenestram magnam in eodem pariete apertam, vidit in ea consistere penatum dæmonem quemdam, instar gryphis aut struthionis, qui ei minaciter imminabat, quasi mox ruiturus in eum atque devoraturus. Quo viso machinamenta zabuli animadvertit, et invocato nomine Salvatoris efferato prodigio signum crucis opposuit, ac fugavit. Multa ejusmodi ludibria atque certamina passus, usque hodie ferri et referre non desinit luctator egregius.

Quadam itaque nocte cum extra domum positus in curia staret ad orationem, vidit ante se lampadem claram in aere suspensam : ad quam cum accederet, illa sursum ferebatur, ut comprehendi non posset. Cumque ille se paululum amoveret, lampas iterum descendebat, atque in eodem loco manebat. Quodcum sæpius fieret, tandem quod videbatur evanuit, et quid sibi vellet apparitio illa non satis apparuit.

Sed neque hoc silendum existimo, quod beatus Augustinus quodam tempore ei per visionem apparuit, ducens illum per innumera loca pœnarum, et usque ad ipsum putei gehennalis ingressum. In quem ex alto 216 prospiciens trementibus membris, et palpitante anima præ pavore intolerabili, vidit illam tartaream ardentis abyssi voraginem, plenam clamoribus horrendis et ululatibus miserorum, vita exsecranda semper in igne devorante viventium : quibus est mors amarissima, mors omnium mortium pessima, mori non posse. Inde reflexo gradu, eductum de loco horroris et tenebrarum, transtulit ad regiones felicitum gaudiorum, ostendens ei lucifluas sedes et mansiones beatissimas animarum, ubi corporibus exutæ vivebant, atque in pace Christi quæ exsuperat omnem sensum felicissime quiescebant. Tunc ait illi sanctus Augustinus : « Ecce vidisti fines ultimos boni et mali : elige quod bonum est in oculis tuis. Si viam justitiæ quæ in libris meis copiose digesta est, tenere decreveris, portionem habebis in terra viventium, in gloria cum omnibus istis. Si vero post concupiscentiam tuam ire volueris, numerandus es cum iis qui sunt in anathema oblivionis. » Finita itaque visione, cum fuisset ad se reversus, homo totus infremuit, totus vehementer inhorruit, duplici nimirum timore constrictus, tum ne bonorum gloriam amitteret, tum ne penam reproborum incurreret. Extunc vero et deinceps cœpit beatissimum doctorem Augustinum dulcius amare, et dicta illius sapidius retractare.

Contigit autem aliquando ut infirmaretur in domo Dei, quæ est abbatia ordinis Cisterciensis. Porro ibidem tunc ægrotabat ad mortem alius quidam

frater honestæ conversationis, qui, cum jam in aera positus esset, casu accidit ut infirmariis absentibus spiritum exhalaret. Prædictus vero frater cum ibi stratu suo recubans, gravi 217 corporis molestia langueret, revelante sibi Domino, vidit manifeste corporeis oculis, animam illam longo tractu a corpore exeuntem, et quasi fumum incensi de thuribulo procedentem. Quæ cum tota fuisset egressa, collegit se in unum globum, et stetit supra corpus in aere suspensa, altitudine quatuor aut quinque cubitorum. Erat autem spiritus ejus tanquam nebula condensa atque perspicua, et quasi ad mensuram unius modii obpansa. Mansit ergo ibidem immobilis, usquequo fraternis orationibus comitata, et sacerdotali commendatione munita, periculosi atque ignoti itineris ducatum accipere mereretur. Quod cum frater ille videret, sonitu et voce qua potuit, infirmarios evocavit. Qui protinus accelerantes, tabulam defunctoriam pulsaverunt, et fratres ad exsequias undique concurrerunt. Præsentem vero conventu cum cruce, et aqua benedicta, cum jam sacramentalis commendatio esset initiata, tunc anima illa quasi jam secunda processit, et nebula fumi quæ videbatur evanuit.

Alio quoque tempore accidit ut prædictus frater die Dominica divinis interesset officiis in quadam ecclesia parochiali. Dicta itaque Offerenda, cum jam ministratio panis et calicis sacræ mensæ fuisset imposita, protinus apparuit ei Dominus Jesus, stans super eandem aram in forma parvuli valde formosi, ita manifeste atque morose, ut usque ad consumptionem sacrificii propemodum visio perseveraret. Verumtamen presbyter ejusdem loci, qui missam celebrabat, homo inhonestæ vitæ atque flagitiosus erat. Quandiu ergo sacerdos ille, sive oblationes fidelium recipiendo, sive sermonem, ut in die festo 218 fieri solet, ad populum proferendo, seu aliquid aliud faciendo, dorsum ad altare habebat, tandiu sanctus infans ante calicem stabat. Quandiu vero sacerdos ad sacramentum faciem tenebat, tandiu sacer ille parvulus tanquam immundi presbyteri halitum abhorrens, longe remotus ab eo post calicem consistebat. Quod cum frater ille conspiceret, compunctus est vehementer; ita ut inundatio lacrymarum interdum a visione visum præpediret. Completa autem revelatione glorificavit Deum, qui sibi dignatus est talia demonstrare, et vere cognovit quod distantia meritorum non facit differentiam sacrificiorum, quoniam sacramenti effectus nullatenus constat ex virtute et merito sacerdotis, sed ex institutione et gratia Redemptoris.

CAPUT XX.

Ambiani Robertus sacerdos, castitatis amator et prædicator. Ibidem pudica quædam femina, infantulum Jesum tempore sacrificii videre solita, probis sponte illabentem, ab improbis vero abhorrentem.

In civitate Ambianensi noscitur habitare quidam honestæ vitæ sacerdos, præcipuus castitatis amator atque prædicator, nomine Robertus, qui pro sua

singulari sanctitate et sapientia ab omni plebe diligitur et honoratur. Huic autem venerabili viro cura et efficacia multa probatur inesse fidelibus subditis cælibatus amorem verbo et vita persuadere, adeo ut ex eis 219 quamplurimi, non modo ab illicito, verum etiam a conjugali thoro, alii frequenter, alii quoque indesinenter absterneant. Est ergo ibidem devota mulier quædam, quæ pudicitie desiderio flagrans, thorum suum ipso marito renitente reliquerat. Qui prædictum adiens sacerdotem interpellare cœpit adversus uxorem. A quo mulier conventa atque increpata, cum monitis ejus acquiescere nollet, audivit : « Unum e duobus eligere te oportet, aut conjugii legibus obedire, aut mariti consensum precibus intentis a Domino impetrare. » Cui illa respondit : « Primum quidem istorum mihi omnino intolerabile, sequens vero nimis desiderabile. » Igitur acceptis a sacerdote octo dierum induciis dum jejuniis et orationibus lacrymosis ardentem insisteret, miseratus est Dominus ancillam suam, et deprecationem illius exaudiens, ita mariti animum infra septimanæ circulum ad affectum continentie inflammavit, ut jam deinceps ad amplexus femineos pertrahi non valeret, etiamsi mulier consentiret.

Est et alia quædam mulier sancta in eadem urbe, et pudorata, quæ marito favente jam plurimis annis in eodem castitatis proposito perseverat. Huic autem de sacramento altaris Dominus magnalia revelare dignatur quæ paucissimi hominum videre merentur. Cum enim in ecclesia celebrarentur sacrosancta mysteria, solita est videre sæpissime Dominum Jesum Christum, supra sanctum calicem in aere stantem, in effigie parvuli super solis radium coruscantis, ita ut oculi ejus a fulgore luminis reverberarentur. Hora vero perceptionis ille sacer infantulus in os sacerdotis cum ipsa communione ingreditur, et nihilominus ad eandem benedictam feminam 220 veniens, visibiliter ac sensibiliter ori ejus illabatur, ita ut fauces ac viscera ejus ineffabili suavitate et gaudio repleantur. Tres vero tantummodo sunt in eadem civitate presbyteri, super quos istiusmodi gratiam descendere conspicit. Sacrificante vero aliquando quodam inhonestæ vitæ presbytero, vidit mulier eundem puerum apparentem obscurum, et per totum corpus quasi cruore aspersum : qui etiam ad sacerdotem accedere, atque in os illius dedignabatur intrare. Quod cum illa videret, cœpit uberrime flere, intelligens nimirum et plangens hominem lethali vulnere interius esse confossum, pro quo exteriori apparebat ita terribile signum.

CAPUT XXI.

Matricularius Northmannus videt in divino sacrificio privari presbyterum osculo pueri Jesu, propter odium quo in compatrem commotus erat. Videt etiam in Rogationibus, mulierem nugaces cantilenas ab angelis despici, a demonibus cachinnationibus excipi.

Viro sancto ac venerabili Richardo quondam ab-

bate Savigniacensi referente, cognovi quod narro. In provincia Northmannorum erat quidam presbyter honestus, habens parochianum quemdam, virum æque justum et timoratum, quem ecclesiæ suæ fecerat matricularium. Hic in magna cordis simplicitate Dominum quærebat ; et ideo consecutus est quod optabat. Cum autem prædictus sacerdos divina mysteria celebraret, ille matricularius quotidie 221 ferme videbat infantulum quemdam gloriosum, apparentem super altare. Dumque sacerdos pacem populo daturus, hostiam sacram more quorundam oscularetur, ille sacer infantulus sacerdoti appropriabat, et pacis ei osculum ore propitio porrigebat. Factum est autem ut sacerdotis illius fabariam pauperis cujusdam compatris atque convicanei sui porca frequenter ingressa, dum eam coercere negligeret, tandem a canibus et clientulis ejusdem sacerdotis aggressa necaretur. Unde etiam ambo jurgium conserentes, irati ab invicem recedunt, et iracundia odium pariente, aliquanti dies absque satisfactione prætereunt. Inde sacerdoti subtrahitur gratia ; et jam matricularius ille solitam super illum benedictionem descendere non videbat ; unde secretius alloquens convenit hominem super damno conscientie suæ, sciscitans ab eo quid mali commisisset, et nihilominus indicans quid divini muneris amisisset. Qui vehementer exterritus, compatris sui læsionem jacturæ hujus causam esse fatetur, cui festinans reconciliari, gratiam quam amiserat vix tandem recipere meruit.

In diebus vero Rogationum cum clerus et populus processionem longius procedendo extenderent, consuetudo erat ut, pausantibus interdum clericis, mulieres vicissim modulando succederent. Porro prædictus ecclesiæ custos, Domino revelante, videbat in aere binas honorum atque malorum spirituum turbas a se invicem separatas, quæ ipsam processionem individuo comitatu lateratim prosequerentur. Cum itaque clerici psalmos hymnodiamque repeterent, fugientibus apostatis angelis, boni cominus accedebant, et plurima congratulatione 222 divinis modulibus applaudebant, muliereulis autem nugaces cantilenas reciprocantibus, spiritus benigni sublimius evolabant, et maligni propius accedentes, cantibus et plausibus ineptis, miris cachinnationibus illudebant.

CAPUT XXII.

Frater quidam Clarevallensis ex Eucharistia percepta melleam in ore dulcedinem degustare solitus, aliquando amico severius objurgato communiticans, molestissimam tanquam absinthii amaritudinem sensit.

Frater quidam de Claravalle cum in quadam die Dominica solito more sacram communionem acciperet, visum est illi tunc et per totam deinceps diem, quod favum mellis dulcissimum in ore teneret. Sequenti vero Dominica cum similiter accepisset eucharistiam, per continuum triduum similes expertus est gratias. Tertia quoque Dominica cum divinam nihilominus alimoniam recepit, et jam tota

hebdomada semel indultam suavitate sentire promeruit. Extunc ergo et deinceps, hanc benedictionem dulcedinis multipliciter et multo tempore sensit, modo rarius, et modo crebrius, prout datori gratiæ placuit. Factum est autem aliquando ut quempiam de amicis suis pro culpa illius objurgans, justæ invectionis modum supra modum excederet: eumque pacificam hostiam necdum fratre pacificato perciperet, visum est illi quod amarissimum absinthii pabulum injecisset. Hæc nobis secretius is cui **223** contigerat indicavit. Quod quidem verum esse non ambigimus, cum similem gratiam pluribus et pluries accidisse, hodieque accidere non ignoremus.

CAPUT XXIII.

Alius frater Clarevallensis, die sancto Parasceves vidit Christum Dominum velut eadem hora crucifixum.

Est et alius quidam de filiis ejusdem monasterii monachus, homo ætate et religione provectus, quadragesimum, ni fallor, annum in Ordine Cisterciensi superprogrediens. Qui dum aliquando sederet in claustro, die sancto Parasceves, librum ante se habens, apparuit illi Dominus Jesus Christus manibus et pedibus in cruce expansis, ac si eadem hora fuisset crucifixus. Quæ scilicet visio felicissima, quanquam brevis et pene momentanea fuerit, adeo tamen manifesta atque efficax exstitit, ut visionis illius devota memoria de corde videntis amplius deleri non possit. Et hunc quidem virum nominatim exprimere possem, nisi ab illo prohibitus essem: quem utique tantæ puritatis esse cognosco, ut pro anima sua non confunderetur dicere veritatem.

224 CAPUT XXIV.

Seniori cuidam Clarevallensis monacho in ekstasi apparens Christus, « Dimissa sunt tibi, » inquit, « peccata tua. »

Alius quidam ejusdem loci senior, vir religiosus et omni honore dignissimus, cum esset aliquando positus in oratione, factus est in mentis excessu. Et ecce apparuit ei Dominus Jesus Christus, et dixit ei: « Dimissa sunt tibi peccata tua. » Finita autem visione cum fuisset ad se reversus gratias egit Deo, et consolatus est nimis; erat enim tunc sollicitus et morrens pro eisdem erratibus suis.

CAPUT XXV.

Juvenis monachus male interpretatus piis lacrymas abbatis sui crucem in Parasceve adorantis, mox a dæmone de abjiciendo habitu monastico graviter tentatur.

Est quidam venerabilis abbas de filiis Savigniaci, homo sanctus et valde spiritualis, cujus nomen aut monasterium ad præsens dicere nolumus, ne forsitan inde gravaretur. Hunc itaque Dominus tanquam servum fidelem et bene operantem sæpius visitat, et de arcanis suis multa revelat. Qui dum aliquando in Parasceve crucem Domini devote adoraret, devotionis suæ lacrymas etiam in propatulo cohibere non valebat. Quod videns juvenis quidam, carnali

animo **225** cepit interpretari lacrymas illas, judicans hypocritales, et nihil puritatis habentes. Moxque suadente diabolo incidit ei desiderium vehemens, projecto habitu monachali, sæcularem resumere, crucem sibi assuere, et iter Jerosolymitanum assumere. Hæc eo cogitante, revelatum est abbati divinitus quid mali jactasset in corde neophyti fratris ille zizaniorum seminator antiquus. Vidit enim et ipsum invisibilem adversarium coram eo stantem, instar alicujus Jerosolymitani, palma, pera, et baculo insignitum, atque selavina coopertum, qui cum eodem juvene disputabat, acriterque illi insistens, usque ad buccam digitum importabat. Peracto itaque divino officio, sollicitus fuit abbas eundem fratrem secretius convenire, præcipiens in virtute obedientiæ, ut diceret quid in illa hora sanctissima ante crucem Domini fascinato corde proposuisset. Sentiens autem frater a viro spirituali se deprehensum, verecunde cuncta fatetur, et se deinceps emendaturum humiliter pollicetur. Tunc vero et ipse abbas eidem fratri quæ viderat, intimare non distulit, eumque de cætero circa cogitationes suas cautum et timidum fecit.

CAPUT XXVI.

Idem abbas vidit in choro dæmonem, singulis monachis vinum rubens in poculo propinquantem: quod unus ex illis degustans, a spiritu fornicationis exagitatus est.

Altera autem vice isdem venerabilis vir vidit iterum manifeste dæmonem in choro lustrantem, atque in poculo vitreo quasi temetum rubicundum **226** monachis per singulos offerentem. Quod dum singuli respuerent, unus tantummodo recepit et ebibit; continuoque phantasticus illusor evanuit. Conventus itaque frater ab abbate, et in virtute obedientiæ coactus ut diceret, quid in illa tali hora turpitudinis animo pertractasset, confessus est et non negavit, se a spiritu fornicationis vehementer tunc fuisse tentatum; ita ut apostatare, et propriæ voluptati satisfacere jamjamque omnino disponeret. Tunc indicante abbate quæ sibi fuerant revelata, frater ille compunctus, a malo quod intenderat fortiter resiliivit, acceptaque poenitentia statuit in corde suo firmiter, jam non amplius cedere tentatori.

CAPUT XXVII.

Visus dæmon in specie Simonis monachi, Christianum conversum e monasterio educit.

Narravit mihi Albertus faber, et frater Burlandicurtis, homo bonus et bene credibilis, quia, dum staret aliquando ad vigilias in quodam ipsius monasterii angulo, vidit spiritum malignum in specie cujusdam monachi, nomine Simonis, de choro monachorum egredientem. Qui cum ad eundem angulum venisset, conversum quemdam, nomine Christianum, qui juxta eundem Albertum stabat, per cappam apprehendit, et de basilica extraxit. Existimavit ergo de illo frater Albertus, quatenus pro aliqua instanti necessitate a monacho fuisset edu-

ctus. Transacto itaque grandi intervallo, et neutro revertente, cum prædictum Simonem **227** in choro cantantem adverteret, admiratus est vehementer. Cumque adhibito lumine venisset ad ejusdem conversi lectum, invenit eum cum magna indumentorum sarcina aufugisse. In crastinum vero cum prædictum Simonem interrogaret utrumne conversum illum de Matutinis extraxisset, ille, ut vere constabat, protestatus est se minime id fecisse. Postea vero consumptis omnibus quæ abstulerat, reversus est ad januam ille desertor infamis, et misericordiam ut reciperetur obtinuit. Porro cum frater Albertus sciscitaretur ab eo utrum vidisset eum qui se de oratorio extraxerat, respondit: « Ego quidem neminem vidi; scio tamen quia cum diutius reluctatus essem, tandem a propria concupiscentia abstractus et illectus, zabulo cessi; sed conscientia jugiter remordente, sine grandi timore non recessi. » Susceptus itaque miser, cum jam de cætero stabilem se fore promitteret, iterum eadem septimana retrorsum post Satanam se trahentem abire non timuit. Sed mox per ægritudinem validam, ab incessabili Christi miseratione retractus, languidus et miserabilis rediit; denuoque receptus; infra diem tertium confessus et poenitens obiit.

CAPUT XXVIII.

Monachus Clarevallensis defectionem a proposito cogitans, viso per quietem sancto Malachia, sancti quoque Bernardi baculo contusus, ad sanam mentem rediit.

Quidam de fratribus Clarevallensibus, cum instinctu diabolico in mente corruptus esset ut jam ad sæculum apostatare disponeret, vidit **228** in visu noctis beatum Bernardum, sanctumque Malachiam in dormitorio deambulantes, et eos qui ibi pauebant, visitando benedicentes. Qui cum in ordine visitationis ad ejus lectulum devenissent, ait sanctus Malachias: « homo iste perversus nihil omnino boni in corde versat, sed diabolo suadenti jam dedit assensum ut ad vomitum sæculi proxime revertatur. » Quo audito beatus Bernardus dixit ei: « Tu ergo fugere quæris? Et quo fugies miser, a facie Domini? Crede mihi, quia malo tuo talia cogitasti. Neque enim delectabit te amplius fuga, quando jam evaseris de manu mea. » Et his dictis, cepit eum crebris ictibus tundere baculo quem tenebat, et ait: « Ecce stipendia quæ mereris. Surge nunc, et fuge, si poteris. » Evigilans itaque frater, invenit se tusionibus illis ita dolentem atque contractum, ut in infirmitorium ductus, lecto detineretur. Qui accersito priore confessus est malitiam quam intenderat, et poenam quam inde pertulerat. Acceptaque poenitentia perfecte respuit, et non apprehendit eum ultra desiderium fugiendi.

CAPUT XXIX.

Quidam conversus Clarevallensis, obedientiæ suæ confusus feliciter moritur.

Conversus quidam de fratribus Clarevallensibus cum graviter ægrotasset, tandem ad extrema deye-

nit. Introivit autem ad eum beatus Bernardus gratia visitationis, et confortans **229** illum ait: « Confide, fili, quia jam migraturus es de labore ad requiem sempiternam, de morte ad vitam. » Ille vero cum ingenti fiducia respondit: « Quidni pergam ad Dominum meum? Vere credo atque confido quia cito visurus sum bona Domini in terra viventium. » Porro beatus Pater, uterat medicus sapiens pastorque sollicitus, timens nimirum homini rusticano, ne tam fida responsio magis de præsumptionis temeritate quam de conscientia puritate procederet, ait: « Signa cor tuum, frater, signa cor tuum. Quid est quod locutus es? Unde tibi subripere potuit tantæ præsumptionis audacia? Enimvero, num tu es ille pauperulus, miserabilis homo? Quondam forte sine caligis et calceis, vel etiam seminudus incedere solebas; et cum esses forsitan fame et frigore afflictus, confugisti ad nos, multis præcibus tandem aditum impetrandum. Nos vero causa Dei collegimus inopem, et parem te fecimus in victu atque vestitu, cæterisque communitatibus, iis qui nobiscum sunt sapientibus atque magnatis viris, et factus es quasi unus ex illis. Quid ergo retribuisti Deo pro omnibus istis? Et esse, non sufficit ingratitude tua gratis accepisse tot beneficia de manu Dei, nisi et regnum ipsius hæreditario jure vindices tibi, quod nullus regum aut principum quantilibet auri et argenti ponderibus potuit unquam acquirere? » Ad hæc ille respondens, placido vultu et tranquillo animo dixit: « Bene, Pater charissime, bene utique perorasti, et vera sunt omnia quæ dixisti. Verumtamen si jubeas, loquar ad te Dominum et Patrem meum, et paucis aperiam unde mihi pauperi et misello suggeri potuit tantæ præsumptionis vel potius devotionis occasio. Nam si vera est prædicatio **230** illa quam nobis crebrius inculcatis, regnum Dei non carnis nobilitate, non terrenis divitiis possidetur, sed sola obedientia virtute acquiritur. Hanc unam lectionem tanquam verbum abbreviatum a Domino, sedula commemoratione retinui, ponens eam quasi signaculum super cor meum, assidue meditando, et super brachium meum, sollicite operando. Quærite, si placet, omnibus magistris aut sociis, quibus me obsequi ac servire jussistis, si cuiquam illorum aliquando inobediens fui, si de fratribus meis quempiam verbo aut signo aut quolibet alio modo, quod in me est, contristavi. Quod si operam dedi omnibus in Christo obedire, omnibus servire, omnesque diligere per Dei gratiam, quis me prohibere potest ut de ipsius misericordia non confidam? » Beatus itaque Pater cum tale responsum ab homine rusticano accepisset, gavisus est gaudio magno, et ait: « Vere beatus es, fili charissime, quia caro et sanguis non revelavit tibi sapientiam hanc, sed Pater cœlestis ipse te docuit. Ipse posuit animam tuam ad vitam, et rectissimo tramite perduxit ad patriam. Jamque securus ingredere, quoniam patefacta est tibi janua vitæ. Defuncto itaque fratre, et exsequiis celebratis, vene-

rabilis Pater de conversatione fratris sermonem in capitulo luculentum sua illa devotione et facundia peroravit; omnesque illius exemplo ad amorem obedientiae mirabiliter animavit. Vehementer namque affectus in responsione illius, et magis congratulabatur ei super obedientiae virtutem, et super ipsius animi puritatem, quam si vidisset eum signis et prodigiis coruscantem.

231 CAPUT XXX.

In exitu religiosi cujusdam fratris, auditi sunt Angelorum musici concentus, Boso, unus de Sancti Bernardi filiis primogenitis, mortuus toto vultu mirabiliter radiavit.

Non putamus silentio praetereundum esse virum venerabilem Bosonem, genere et moribus insignem. Hic unus de primogenitis filii quos beatissimus Pater noster Bernardus in Christo per Evangelium genuit, satis in sua nobili conversatione monstrabat, quam regia mamilla lactatus, et quam angelicae disciplinae rudimentis ab initio fuerat imbutus. Hic homo patiens et filius pacis, ita benignus, ita mansuetus omnibus apparebat, ut nunquam aliquis nostrum viderit eum iratum, neque turbatum; sed inter adversa et prospera tranquillo jugiter animo persistebat. Qui dum esset aetate decrepatus, et ita viribus fractus esset ut baculo sustentante vix posset incedere, nunquam tamen otio indulgere, nunquam corpori quietem impendere acquiescebat; sed semper in horto, vel in domo, vel ubiubi quidpiam operis actitans, panem otiosus comedere nesciebat. Cumque vocante se Domino, in pace in idipsum velut obdormiens spiritum emisisset, tanta serenitate et gratia subito refulsit, tamque mirabili quadam immutatione facies ejus glorificata apparuit, ut devotione omnium attestante, beatorum angelorum praesentiam, atque ipsius Dei nostri respectum serenissimum ibi adesse nullo modo dubitarem. Nunquam enim in aliquo **232** moriente vel mortuo talem transformati vultus claritatem aspeximus. Iste ergo vir venerandus cum aliquando secretius colloquentes de quorundam fratrum desiderabili ac pia dormitione, quam saepius vidisse contigerat, mutua collatione invicem pasceremur, protestatus est nobis quia in exitu cujusdam religiosi fratris beatorum spirituum choros audierunt, suavi melodia in aere modulantes atque ipsius defuncti animam ad gaudia cum gaudio deferentes. Qui quanto sublimius ascendebant, tanto magis eorum voces inferius raresebant, usquequo tandem aurarum intercapedine nimia totus ab aure sonus excluderetur.

CAPUT XXXI.

Paulo post obitum S. Bernardi, quidam ob carnis tentationum vehementiam egressum meditatus, illo sibi apparente confirmatur in proposito.

Alius quidam ejusdem cenobii frater, vir honestus et religiosus mihi de seipso narravit, cum verecundia tamen, quod scilicet in primordio conversationis cum anxie stimularetur a spiritu fornicatio-

nis, deliberavit animo cedere tentatori, et projecto religionis habitu ad saeculum reverti. Qui dum jam opportunitatem recedendi sollicito aucuparetur, astitit ei per visionem beatus Bernardus paulo ante defunctus, increpans illius socordiam, et arguens super iniquitate quam mente conceperat, et actu perficere stagebat. Cui cum ille respondisset sese diutius reluctasse et jam tentationis **233** violentiam ferre non posse; ait sanctus ad illum: « Scito praenosces quoniam adhuc multa certamina te manent. Sed age viriliter, et noli deficere, quia Dominus aderit tibi tanquam adjutor in opportunitatibus, ut eruat te. Unde tibi polliceor quod, si in Ordine usque in finem perseveraveris, salvus eris. Quod si forsitan aliquis tibi nocere tentaverit, in die novissimo ego respondebo pro te, et animam meam pro anima tua ponam. » Hac ergo pollicitatione frater ille corroboratus, deinceps a stabilitate sua moveri non potuit: qui etiam nunc in Ordine complens annum quinquies quinum, viriliter usque hodie decertat, multaque victoria jam potitus salutem repromissam certius opperitur.

CAPUT XXXII.

Galterus frater laicus jubetur per somnium a reverenda quadam puella missam celebrare, quam ille deinde memoria retinuit.

Vestiarius Clarevallensis, nomine Galterus, qui ante paucos annos defunctus est, homo erat honestus et religiosus, laicus tamen, atque illitteratus. Qui dum aliquando pausaret in lecto, puella quaedam reverenda dormienti apparuit, et ducens in oratorium missam cantare praecipit. Indutus itaque sacerdotalibus ornamentis, missam de Spiritu sancto praemagna devotione per somnium celebravit. Cumque evigilasset, eandem missam quam antea penitus, utpote litteras nesciens, ignorabat, corde tenuis scivit, et eam deinceps per plurimos annos in memoria tenuit.

234 CAPUT XXXIII.

Oranti cuidam abbati, et aliis nonnullis, mirae suavitatis odores naribus, et sapes palatio infusi.

Quidam venerabilis et religiosus abbas, cuidam de monasteriis Savigniaci in Anglia praesse cognoscitur, de quo nobis certissime constat quod speciali prerogativa sanctitatis et gratiae praeditus existat. Qui licet in saeculo carnaliter vixerit, postmodum tamen ex toto corde conversus ad Dominum, ac toto desiderio suspirans indesinenter ad ipsum, beati Apostoli sententiam meruit in seipso feliciter experiri, qua dicitur: *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia* (Rom. v.) Nam dum insistit orationi, aspirante gratia superna sentire solitus est influentem naribus ejus peregrini cujusdam odoris nectaream suavitatem, cinnamomi, thuris, et balsami omniumque odoramentorum fragrantiam longe exuperantem. Non solum autem, verum etiam sentit faucibus suis infundi quasi coelestis mannae dulcedinem, omnem in se saporem, et omne delectamentum suavitatis habentem: quod veluti fons

vivus in ore illius scaturiens, indeque ad interiora corporis et animae profluens, utrumque ipsius hominem dulcore mirabili perfundit et afficit, ita ut ex sententia dicere possit: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!* (Psal. cxviii.) Huic ergo animae in talem gratiam a Deo receptae potest etiam non immerito adaptari suave illud epithalamicum de Canticis canticorum: *Favus distillans labia tua, sponsa; mel et lac sub lingua tua, odor orationum tuarum super omnia aromata* (Cant. iv). Et non solum oranti, verum etiam psallenti, **235** legenti, meditati atque operanti semel indulti muneris copia persaepe refunditur. Hac itaque gemina benedictione dulcedinis anima illa praeventa a Deo, et nunc unam, nunc alteram, nunc vero alterutram simul experiens, tota in jubulum rapitur, et mira jocunditate atque suavitate interius perfrens, jam veluti primitias quasdam ex paradisi deliciis, etiam in corpore corruptibili praelibare cognoscitur. Hoc autem quod de praefato viro referimus, venerabili ac sancto Patre Richardo quondam abbate Savigniacensi revelante comperimus, qui hoc ipsum se audisse ab eodem testificabatur.

Quod si quis forsitan incredibile judicat, sciat nos quoque similia de pluribus audisse. Verumtamen de ipsis plurimis unus est notissimus, de quo indubitanter agnoscimus quod hanc eandem et omnino indissimilem gratiam a Deo frequenter accipiat, sicut ipso indicante comperimus; cujus utique assertioni nihil minus omnimodo credimus quam oculis nostris. Talem namque ipsius puritatem esse confidimus, ut prius sese gladio transverberari permetteret quam in talibus mentiri praesumeret. Quocirca cum multos atque innumerabiles sanctos, olim a Deo hujusmodi gratiam accepisse credamus, mirum valde quod ab iis qui eorum Vitas descriperunt, aut raram aut nullam mentionem inde fieri comperimus. Quod duabus ex causis evenisse conjicimus; aut enim iidem sancti, juxta prophetam, secretum suum sibi cum Deo retinentes, aliis non indicaverunt, aut ipsi forsitan actuum eorum relatores, memoratam gratiam parvipendentes, relatu memorabili dignam minime censuerunt. At mihi pro meo sapere plurimi constat: **236** neque minoribus donis illud aestimo comparandum, quod cuicumque vel ubicumque supervenerit, carnalia desideria potenter exstinguit, spiritualia vehementer accendit, ipsamque animam totam igne divini amoris liquescere facit. Praeterea vero malignorum spirituum fugam insinuat, sanctorum angelorum praesentiam indicat, et praepotatum divinae clementiae respectum tam felici quam veraci experimento denuntiat. Quis ergo jam incredibile judicet, quod de sancto Bernardo audivimus, quia videlicet angelum cum incensario viderit lustrantem in choro qui orantes atque psallentes thurificabat, negligentibus autem atque somnolentibus praeteribat, cum vi-

(60) Aelredus, serm. 2 in c. xiii Isaiae.

deamus idipsum nunc in anima ejusmodi, non modo spiritualiter, sed etiam sensibiliter fieri? Quemadmodum enim si puella aliqua visibilis eidem animae oranti ac sitiendi Deum, quasi cum thuribulo caelesti frequenter assistat, et multorum aromatum incensa coram facie ejus adoleat, sic illa nimirum tempore visitationis miris odoribus afflata reficitur; ita ut etiam aerem ipsum quaquaversum se vertat talibus odoramentis respersum inveniat. Felix anima quae non modo in seipsa, verum etiam in suo corpore, quamvis adhuc corruptibili, jam gustare et videre meruit quoniam suavis est Dominus. Felix cui datum est ex sententia dicere: *Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te!* (Psal. xxx.) Vere beatam dixerim animam, peccatricem quidem, sed confitentem, et vere poenitentem, quam tu, clementissime Jesu, non modo a peccatis emundas, verum etiam tua illa ineffabili dignatione toties visitas, consolaris, et reficis de illo manna abscondito, quod nemo novit nisi qui accipit.

237 CAPUT XXXIV.

Cuidam fratri apparens beatissima Dei genitrix Virgo, semel et iterum certiore illum facit de sua salute.

Novimus et alium quemdam in eodem cenobio religiosum ac devotissimum fratrem, Christum ab infantia sinceriter diligentem, qui praecipua corporis et animae munditia pollet, et speciali morum benignitate cunctis amabilem se exhibet. Iste ergo dum adhuc novitius esset, et pro salute animae suae Dominum et sanctos ejus attentius obsecraret, factus est aliquando in mentis excessu. Et ecce apparuit ei beatus apostolus Paulus, sacerdotalibus ornamentis indutus, et ait: « Noli timere quia salutem quam desideras, plenius obtinebis. » Hic itaque memoriam beatissimae Dei Genitricis singulari devotione semper amplectitur, et multis ab eadem Domina nostra consolationibus recreatur. Apparuit autem ei quadam vice ipsa beatissima Virgo, quae manu illius dignantissime apprehensa, deducebat eum quadam regia via. Cumque venissent ad quandam imperialem et lucifluam mansionem, beata Mater intus ingrediens, jussit expectare pro foribus, dicens: « Hic te interim manere foris oportet, quia necdum interius admitti idoneus es. » Alia vero vice apparuit ei nihilominus eadem misericordiae Mater, magnifice consolans et dicens: « Viriliter age, et noli timere, quia ubi ego sum ibi et tu futurus es mecum. »

238 CAPUT XXXV.

Ex Aelredo Rievallensi abbate refert de quibusdam sanctimonialibus, in contemplatione extra se rapti solitis.

Libet huic loco inserere narrationem venerabilis abbatis Rievallensis, quam ipse in Commentario suo super Isaiae oeribus edito ponit ita, dicens (60):